

कूचिका चित्रमालेख्यं पलगण्डस्तु लेप्यकृत् । पुस्तं लेप्यादिकर्म स्यान्नापितश्चण्डिलः क्षुरी ॥ ९२२
 क्षुरमर्दी दिवाकीर्तिर्मुण्डकोऽन्तावसाय्यपि । मुण्डनं भद्राकरणं वपनं परिवापनम् ॥ ९२३
 क्षौरं नाराची लेषण्यां देवाजीवस्तु देवलः । मार्दङ्गिको मौरजिको वीणावादस्तु वैणिकः ॥ ९२४
 वेणुध्मः स्याद्वैणविकः पाणिघः पाणिवादकः । स्यात्प्रातिहारिको मायाजीवी माया तु शाम्बरी ॥ ९२५
 इन्द्रजालं तु कुहकं जालं कुस्तुतिरित्यपि । कौतूहलं तु कुतुकं कौतुकं च कुतूहलम् ॥ ९२६
 व्याधो मृगवधाजीवी लुब्धको मृगयुश्च सः । पापद्विर्मृगयाखेटो मृगव्याच्छोदने अपि ॥ ९२७
 जालिकश्च वागुरिको वागुरा मृगजालिका । शुम्भं वराटको रज्जुः शुल्वं तन्त्री वटी गुणः ॥ ९२८
 धीवरे दाशकैवर्तो बडिशं मत्स्यवेधनम् । आनायस्तु मत्स्यजालं कुवेणी मत्स्यबन्धनी ॥ ९२९
 जीवान्तकः शाकुनिको वैतंसिकस्तु सौनिकः । मांसिकः कौटिकश्चाथ सूना स्थानं वधस्य यत् ॥ ९३०
 स्याद्बन्धनोपकरणं वीतंसो मृगपक्षिणाम् । पाशस्तु बन्धनग्रन्थिरवपातावटौ समौ ॥ ९३१
 उन्माथः कूटयश्च स्याद्विवर्णस्तु पृथग्जनः । इतरः प्राकृतो नीचः पामरो बर्बरश्च सः ॥ ९३२
 चैण्डालोऽन्तावसाय्यन्तेवासिश्चपचपुकसाः । निषादप्लवमातङ्गदिवाकीर्तिजनंगमाः ॥ ९३३
 पुलिन्दा नाहला निष्टयाः शबरा वरुटा भटाः । माला भिष्ठाः किराताश्च सर्वेऽपि म्लेच्छजातयः ॥ ९३४

इत्याचार्यहेमचन्द्रविरचितायामभिधानचिन्तामणौ नाममालायां मर्त्यकाण्डस्तृतीयः ॥ ३ ॥

भूर्भूमिः पृथिवी पृथ्वी वसुधोर्वी वसुंधरा । धात्री धरित्री धरणी विश्वा विश्वभरा धरा ॥ ९३५
 क्षितिः क्षोणी क्षमानन्ता ज्या कुर्वसुमती मही । गौर्गोत्रा भूतधात्री क्षमा गन्धमाताचलावनिः ॥ ९३६
 सर्वसहा रत्नगर्भा जगती मेदिनी रसा । काश्यपी पर्वताधारा स्थिरेला रत्नबीजसूः ॥ ९३७
 विपुला सागराश्चाग्रे स्युर्नेमीमेखलाम्बराः । द्यावापृथिव्यौ तु द्यावाभूमी द्यावाक्षमे अपि ॥ ९३८
 दिवस्पृथिव्यौ रोदस्यौ रोदसी रोदसी च ते । उर्वरा सर्वसस्या भूरिरिणं पुनरुषरम् ॥ ९३९
 स्थलं स्थली मरुधन्वा क्षेत्राद्यप्रहृतं खिलम् । मृन्मृत्तिका सा क्षारोषो मृत्सा मृत्स्ना च साशुभा ॥ ९४०
 रुमा लवणखानिः स्यात्सामुद्रं लवणं हि यत् । तदक्षीवं वशिरश्च सैन्धवं तु नदीभवम् ॥ ९४१
 माणिमन्थं शीतशिवं रौमकं तु रुमाभवम् । वसुकं वस्तकं तच्च विडपाक्ये तु कृत्रिमे ॥ ९४२
 सौवर्चलेऽक्षं रुचकं दुर्गन्धं शूलनाशनम् । कृष्णे तु तत्र तिलकं यवक्षारो यवाग्रजः ॥ ९४३
 यवनाजलः पाक्यश्च पाचनकस्तु टङ्कणः । मालतीतीरजो लोहश्लेषणो रसशोधनः ॥ ९४४
 समास्तु खजिकाक्षारकापोतसुखवर्चिकाः । खजिस्तु खजिका स्नुत्री योगवाही सुवर्चिका ॥ ९४५
 भरतान्यैरावतानि विदेहाश्च कुरून्विना । वर्षाणि कर्मभूम्यः स्युः शेषाणि फलभूमयः ॥ ९४६
 वर्षं वर्षधराद्यङ्गं विषयस्तूपवर्तनम् । देशो जनपदो नीवृद्राष्ट्रं निर्गश्च मण्डलम् ॥ ९४७
 भार्यावर्तो जन्मभूमिर्जिनचक्र्यर्धचक्रिणाम् । पुण्यभूराचारवेदी मध्यं विन्ध्यहिमागयोः ॥ ९४८
 गङ्गायमुनयोर्मध्यमन्तर्वेदिः समस्थली । ब्रह्मावर्तः सरस्वत्या दृषद्वत्याश्च मध्यतः ॥ ९४९
 ब्रह्मवेदिः कुरुक्षेत्रे पञ्चरामहृदान्तरम् । धर्मक्षेत्रं कुरुक्षेत्रं द्वादशयोजनावधि ॥ ९५०
 हिमवद्विन्ध्ययोर्मध्यं यत्प्राग्विनशनादपि । प्रत्यगेव प्रयागाच्च मध्यदेशः स मध्यमः ॥ ९५१

१. लेपकोऽपि. २. खट्टिकोऽपि. ३. चाण्डालोऽपि. ४. सशब्दो रत्नशब्देनाप्यन्वेति. ५. सागरशब्दस्याग्रे नेम्यादीनामन्वयः; यौगिकत्वात्-समुद्ररशना, समुद्रमेखला, समुद्रवसना, इत्यादयः. ६. माणिमन्थं माणिमन्तं च.